

LIJEČNIČKI SAVJETI

Tikovi kod djece

Piše: Verica Jačmenica-Jazbec, dr- med.

Cvijeta je već dva desetljeća moja dobra poznanica. Simpatična mi je jer je hrabra, samouvjerenja, energična i žena puna elana. Uzorna je majka, tolerantna supruga i dobra domaćica. Stalno se u nečemu usavršava. Njoj sve ide od ruke. U kratkom vremenu ona stvori velike i logične planove koje ubrzo potom i provede u djelo. Izvrsno radi stvari o kojima nikad nije studirala, ali ih je samoinicijativno naučila i usavršila. U nju se može imati povjerenja. Sve što obeća, to u dogovorenom roku i učini. Razgovarajući nedavno s njom rodila mi se ideja da pišem o tikovima kod djece.

Što su tikovi

Tikovi su neobične pojave u dječjem ponašanju. Oni uglavnom nastaju postupno, rjeđe naglo. Mogu biti motorički ili glasovni. Motorički tikovi su kratki, nevoljni pokreti mišića na licu, rukama, ramenima, nogama. Tik traje sekundu do dvije, može biti u obliku treptaja očnim kopcima, trzaja glavom ili vratom, grimase na licu, podizanja obrva, udisanja nosom poput njuškanja, čupkanja prstima po licu, griženja usnice, kovrčanja prstima uvojka kose, grizenja noktiju, grizenja olovke ili gumice za brisanje, uzdaha, nehotičnog rastezanja... Tik može biti i bezrazložni djetetov iznenadni smijeh ili plač..

Glasovni tikovi su nesvjesno kašljanje, kihanje, mljackanje, cvoktanje, grgljanje, glasno zijevanje, piskanje, stvaranje zvukova kao kod pročišćavanja grla, šmrkanje, siktanje, oponašanje glasanja pojedine životinje, glasno izgovaranje pojedinih glasova, slogova ili čak cijele riječi koje mogu biti nepristojne ili vulgarne.

Uzroci tikova

Ta pojava spada u područje poremećaja u mozgu i živcima. Ako u malom mozgu ili u dijelu mozga koji se zove bazalni gangliji nastaje poremećaj u povezivanju pojedinih moždanih stanica, javlja se tik. Još uvijek se istražuje je li tik povezan sa genetskim nasljeđem djeteta.

Učestalost tikova

Okolo 10% predškolske i školske djece ima faze povremenih tikova. Takva faza zna trajati par tjedana do par mjeseci. Tikovi kod najvećeg broja djece prolaze spontano i nije potrebna terapija. Budući da su to nehotične radnje na koje dijete ne može utjecati, ne treba im pridavati veliku pozornost. Dijete zbog toga ne treba kudit, ismijavati, upozoravati ili kažnjavati. Ako se tik javi u školskoj dobi, dijete može u razredu doživljavati neugodnosti ako drugi učenici nisu poučeni o čemu se radi.

Okolnosti pod kojima izbija tik

Tik se češće javlja uz stres. To je vrijeme prije polaska djeteta u vrtić ili u školu, prije odlaska k liječniku, u stanju velikog pozitivnog uzbuđenja kao što je rođenje mlađega brata, odlazak k baki ili prije putovanja na ljetovanje.

Liječenje

Umjereni tikovi se dosta dobro mogu primiriti lijekovima protiv psihoze. No takvi lijekovi uzrokuju pospanost, slabo raspoloženje ili debljanje.

Postoje i psihološke metode kojima se ublažavaju tikovi. Psiholog umije djetetu objasniti neželjena stanja koja dovode do tika. On zna naučiti dijete da prepozna svoj stres ili

neželjenu situaciju. Psiholog trenira s djetetom kako da ono prevlada i preživi neželjenu situaciju. Također ga uči tehnikama opuštanja kad osjeti da mu tik nadolazi.

Odgoj roditelja

Roditelji pred pojavom tikova znaju biti ustrašeni jer misle da se radi o uvodu u neku bolest. Važno je znati da dijete s tikom treba imati strogo strukturirani dan; ono unaprijed treba znati kada mu je vrijeme za igranje, obrok, učenje, odmaranje ili spavanje. Na taj će način ono izbjeći iznenadne promjene dnevne rutine koje mu snižavaju prag za stres i potiču tik.

Kod djeteta vrtičkog uzrasta zabrinuti roditelji mogu dobiti upute od pedijatra. Kod školskog djeteta pomoć se može dobiti kod školskoga psihologa ili pedagoga.

Ponekad može nastati problem u javnosti ako roditelj dijete s tikom odvede u kino ili na dječju kazališnu predstavu. Tada će tik, osobito glasovni, ometati pozornost drugih gledatelja te skrenuti njihovu pozornost na vaše dijete.

Tik nije pojava koja će dijete ugroziti, ali on donosi brige u obitelj i skreće roditeljima pozornost na dijete, zahtijeva njihov dodatni angažman, spremnost na edukaciju i tijesnu suradnju sa terapeutima.

Psihološka potpora ne služi samo djetetu. To je mjesto i vrijeme da roditelji dobiju savjete kako se prema djetetu trebaju ponašati kod kuće, kako takve upute prenijeti odgajateljici u vrtiću ili učiteljici u školi.

Teški i dugotrajni oblik tika = bolest PANDAS

Iako je kod najvećeg broja djece tik prolazna pojava, postoji i manji broj djece kod kojih je to dugotrajna nevolja. Tada je potrebna pomoć dječjega neurologa, infektologa, psihologa ili defektologa. Postoje djeca, češće dječaci, sa upornim i dugotrajnim tikovima koji ih prate kroz cijelu školsku dob. Takva djeca su u ranom djetinjstvu, obično oko treće godine, bila često izložena infekcijama uzrokovanim bakterijom streptokok grupe A. Ta se bakterija naseli u ždrijelu, nosu ili uhu. Bez obzira na ispravno i pravodobno liječenje odgovarajućim antibioticima, bakterija se može kod neke djece proširiti na mozak, izazvati upalu i oštetiti točno određene regije mozga zbog čega tik može trajati i više desetljeća.

Tada se govori o bolesti PANDAS.

(**P**ediatric **A**utoimmune **N**europsychiatric **D**isorders **A**ssociated with **S**treptococcus) ili Dječja autoimuna neuropsihijatrijska bolest pridružena streptokoku.

Ta bolest ima pet znakova:

- 1.Prethodno učestale infekcije streptokokom.
- 2.Nagla pojava jakog motoričkog ili glasovnog tika koji nastaje odmah nakon trenutne akutne infekcije streptokokom.
- 3.Pojaava tika između 3. i 12. godine života
- 4.Dijete ima gubitak apetita, mokri u krevet, osjeća strah od ostavljenosti, ima nemiran san, ima smetnje koncentracije, hiperaktivno je, agresivno ili posve nemarno, popušta u školi, ima smetnje u pisanju, izolirano je, može nehotice brbljati nepristojne i bestidne riječi, osjeća da je drugačije od ostale djeca i da ga okolina ne razumije.
- 5.Dijete se počne ponašati nezrelije u odnosu na svoju dob (regresija u ponašanju).

Liječenje PANDAS-a

Takvo stanje djeteta nalaže kompletnu neurološku obradu. Takve djece u Hrvatskoj ima malo, pa su iskustva u liječenju neujednačena i šarolika. Ako se kod učestalih infekcija sa streptokokom pojavi tik, znači da se streptokok preporučenim antibioticima nije suzbio i da se upala proširila na mozak. U tom slučaju pojedini dječji neurolozi predlažu najprije terapiju antibioticima (penicilin ili klindamicin), potom lijekovima protiv psihoze ili depresije.

Sljedeći korak su infuzije imunoglobulina vrste G koji je proizveden iz krvi zdravog davatelja sa dobrom tjelesnom otpornošću, kortikosteroidna terapiju te plazmaferezu (filtriranje i pročišćavanje djetetove krvi).

U Americi na Sveučilištu u Chicagu bolest PANDAS istražuje grupa liječnika na čelu sa profesorom Miroslavom Kovačevićem.

Sa Zapada nam je došla i sugestija da se uporni PANDAS može donekle suzbiti lijekom Catapresan u tabletama. To je inače lijek za povišeni krvni tlak, ali on smiruje i tikove. Njegova je jedina nuspojava da stimulira djetetov rast, pa su dječaci na toj terapiji obično najviši u svom razredu.

Poštovani roditelji!

Dosadašnja medicina neke je bolesti uspješno iskorijenila cjepivima ili modernim lijekovima. Međutim, novo vrijeme donosi i nove pojave i bolesti koje tek treba istražiti i pronaći za njih djelotvorno liječenje. Neke od takvih nevolja su tikovi i PANDAS bolest.

Od vas se očekuje da pomno promatrate vaše dijete, uočavate nove znakove, pojave ili odstupanja od normale, savjetujete se sa vašim pedijatrom i postupate po dobivenim preporukama. Sve je to tijekom jednog desetljeća prošla i moja poznanica Cvijeta čije dijete se uspješno liječi i stanje mu se popravlja.